

ГЛУЩЕНКО О. В.

к. е. н., доц.

Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна
ovgluschenko@mail.ru**ФІНАНСОВА АРХІТЕКТОНІКА: ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ**

Стаття присвячена визначенню основних теоретико-методологічних аспектів фінансової архітектури як особливого устрою фінансової системи, завдяки якому розкривається її внутрішня сутність та забезпечується ефективне функціонування системи формування, накопичення та руху грошових фондів. Запропоновано авторське розуміння фінансової архітектури. Сформульовано нове визначення категорії «фінансова система», шляхом використання методологічного апарату теорії систем.

Ключові слова: фінансова архітектура, фінансова система, теорія систем.

ГЛУЩЕНКО О. В.

к. э. н., доц.

Харковский национальный университет имени В.Н. Каразина
ovgluschenko@mail.ru**ФИНАНСОВАЯ АРХИТЕКТОНИКА: ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГИЧЕСКИЙ АСПЕКТ**

Статья посвящена определению основных теоретико-методологических аспектов финансовой архитектуры как особенного устройства финансовой системы, благодаря которому раскрывается её внутренняя сущность и обеспечивается эффективное функционирование системы формирования, накопления и движения денежных фондов. Предложено авторское понимание финансовой архитектуры. Сформулировано новое определение категории «финансовая система», путём использования методологического аппарата теории систем.

Ключевые слова: финансовая архитектура, финансовая система, теория систем.

GLUSHCHENKO O. V.

candidate of economic sciences, associate professor

V. N. Karazin Kharkiv National University

ovgluschenko@mail.ru

FINANCIAL ARCHITECTONICS: THEORETICAL AND METHODOLOGICAL ASPECT

The article determines basic theoretical and methodological aspects of financial architectonics as a special structure of the financial system which enables to reveal its internal essence and provide efficient operation of the system of raising, accumulation and flow of money funds. There has been offered the author's view on financial architectonics. A new definition of the category "financial system" based on methodological apparatus of the system theory has been worked out.

Keywords: financial architectonics, financial system, system theory.

Постановка проблеми. Сучасні зміни у глобальному та національному середовищі, фінансові кризи, які вражають національні та світові фінанси, змушують переосмислити сучасну парадигму фінансової системи. Структурні зрушення у економічній системі, зміна взаємовідносин між реальним та фінансовими секторами обумовлюють необхідність перегляду наукового розуміння сутності фінансової системи.

Розробка нової парадигми фінансової системи дає змогу визначити вади її побудови, що призводять до фінансових криз. В сучасних умовах особливої значущості набуває здатність фінансової системи реалізовувати свою сутність, що об'єктивно підводить до необхідності збагачення методологічного апарату фінансової науки новою категорією, яка дає змогу розкривати трансформацію взаємовідносин між елементами фінансової системи.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Фундаментальне дослідження фінансової системи було проведено Опаріним В.М., вихідним положенням було дослідження сутності

фінансів та їх ознак, але дослідник обмежується дослідженням у двох зрізах: за змістовним наповненням та інституційною побудовою [1, с.77; 2, с.23]. Лондар С.Л. та Тимошенко О.В розглядають визначення фінансової системи у рамках розподільної концепції та визначають його відмінність від інших підходів [3]. Романенко О. Р. наполягає на необхідності чіткого розмежування понять «фінансова система» та «фінансовий апарат» [4, с.21]. Видатний український вчений-фінансист Юрій С. подає два тлумачення фінансової системи: за внутрішньою побудовою та за організаційно-інституційною структурою [5, с.30]. У роботі Василика О. Д. фінансова система трактується як конкретне відображення використання фінансів в економіці [6, с.20].

Ринкова модель економічної системи та теорія неокласичного синтезу формує фінансову думку заходу. Світова фінансова наука пропонує наступні визначення. Так, зокрема, Ван Хорн Дж. перераховує елементи, що складають фінансову систему [7, с.34]. Габбард Г. пропонує визначення фінансової системи, що є похідним від функцій фінансового ринку [8, с.35]. Продовжують ринково орієнтоване тлумачення фінансової системи Боді З. та Метрон Р. [9, с.11, 25].

Розглядаючи наведені вище дослідження маємо зазначити, що вони є більш функціональними та на загальному рівні описують рух грошових коштів у суспільстві. Бачення закордонних науковців концентрується більшою мірою навкруги фінансових ринків.

Формування цілісної системи знань про сутність та форми фінансових відносин неможливе без розкриття фінансової системи як комплексу взаємопов'язаних елементів. Проте гносеологічний статус досліджуваного поняття мусить змінюватися у відповідності до реалій сьогодення.

Постановка завдання: розкрити основні теоретико-методологічні аспекти фінансової архітекτονіки; подати авторське розуміння фінансової архітекτονіки; проаналізувати структуру фінансової системи, застосовуючи запропоновану до наукового обігу категорію; сформулювати нове визначення категорії «фінансова система», шляхом виконання завдань, що є необхідними для конструктивного визначення, з застосуванням методологічного апарату теорії систем.

Виклад основного матеріалу. В сучасних умовах формування системи руху фінансових ресурсів та грошових фондів як на глобальному рівні, так і на рівні країни, розбудова фінансової взаємодії між суспільними інститутами вимагає постійного удосконалення форми організації грошових відносин між членами відтворювального процесу.

Фінансова система країни є чутливою до змін у процесах формування, використання, розподілу та перерозподілу фінансових ресурсів суспільства. Вона повинна постійно адаптуватися у відповідності до трансформації фінансів та бути здатною протистояти внутрішнім та зовнішнім загрозам, що неможливо без постійного удосконалення теоретико-методологічного інструментарію дослідження фінансової системи.

Проведений аналіз досліджень і публікацій показав, що на цей час існують лише дескриптивні визначення терміну «фінансова система». У онтологічному статусі досліджуваної категорії визначено складові частини фінансової системи, до яких відносяться сфери та ланки.

Конструктивне визначення фінансової системи на теперішній час відсутнє, що не дає змоги вдосконалювати методологію дослідження фінансових процесів та на теоретичному рівні відобразити фінансові феномени, що об'єктивно існують.

Вочевидь, що поняття «фінансова система» необхідно переосмислити з позицій сучасної системології. Організація фінансових інститутів та процесів у певну систему має бути досліджена методологічним апаратом системології.

Вихідною категорією для дослідження фінансової системи повинно стати поняття «система».

У філософському словнику Розенталя М. М. подається таке тлумачення терміну «система»: «Система – множина елементів, що знаходяться у відносинах та зв'язках між собою, що утворює певну цілісність, єдність» [10, с.365].

Поняття система має двоїстий характер: по-перше, це об'єктивні феномени, які існують; по-друге, система є методом дослідження та суб'єктивною моделлю реальності.

Для побудови конструктивного категоріального визначення поняття «фінансова система» необхідно послідовно виконати ряд завдань:

По-перше, необхідно визначити співвідношення між поняттями «система» та «середовище», у якому вона знаходиться. Аналогією такого співвідношення є опредметнення та розпредметнення. Охарактеризувати, що входить у систему можливо лише за умови чіткого розуміння того, що не є елементом системи, крім того, будь-яка система існує у певному просторі та взаємодіє з середовищем, яке оточує її та є підсистемою у системах більш високого порядку. Система та середовище, у якому вона перебуває, знаходяться у відповідних відносинах одна з одним.

По-друге, необхідно сформулювати мету функціонування системи. Зазначимо, що визначення мети можливе тільки за умов переходу до конструктивного розуміння фінансової системи. Проблема у тому, що кінцева, головна мета існування системи може бути остаточно сформульована лише виходячи за межі певної системи, на рівні системи більш високого порядку. Суспільні системи виявляють певну двоїстість: по-перше, вони є продуктом розвитку суспільства: по-друге, розвиток певної суспільної системи виступає як чинник розвитку усього суспільства.

По-третє, розкрити системоутворюючі фактори. Характеристика принципу причинності формування тієї чи іншої суспільної системи дає змогу класифікувати вектори її створення й розвитку, фактори, які діють поза межами системи та чинники, що руйнують її. Виокремлення системоутворюючого фактору розкриває сутність суспільної системи та створює передумови для дослідження системи у історичному розрізі.

По-четверте, висвітлити питання про можливість існування та підтримання цілісності складної відкритої системи. У певному сенсі, цілісність як якісна характеристика суспільної системи, що характеризує її внутрішню обумовленість та сутність, може бути застосована до складних відкритих систем.

Вирішити поставлені завдання та розкрити сутність фінансової системи шляхом застосування методології аналізу систем можливо шляхом поєднання методологічного апарату теорії систем з надбаннями сучасної економічної думки.

Збагачення методологічного апарату суспільних наук поняттям «архітектоніка» відбулося завдяки науковим розвідкам Гриценка А.А., який сформулював предмет архітектоніки та три її основні закони, а також ввів у науковий обіг категорію «інституційна архітектоніка» [11–13].

Архітектоніка є категорією, що включає у себе поняття «система», «конструкція», «композиція» та інші. Термін «архітектоніка» походить з грецької мови та у перекладі означає головну будову. З початку термін використовувався лише у будівництві. Поняття «архітектоніка» є похідним від терміну «архітектура» та за визначенням Власова В.Г.: «Архітектоніка виявляє себе перш за все, через чітко виражений поділ та співвідношення частин цілого твору (або будови) як зовнішніх, так і конструктивних» [14].

Сутністю архітектоніки у її первісному значенні є співвідношення зовнішніх та внутрішніх (конструктивних) частин, що можливе шляхом визначення цілісності об'єкту та складових частин, що утворюють його.

Пізніше термін «архітектоніка» був запозичений літературою та мистецтвом. У цих галузях людської діяльності поняття «архітектоніка» теж уживалося для відображення головної ідеї через цілісність композиційних елементів, що утворюють цілісність. В сучасних умовах термін «архітектоніка» активно використовується у різних галузях наукового знання. Зокрема, Норенков С.В. досліджував архітектоніку і синархію у розрізі концептуального проектування та моделювання [15]. Дробишева О.Е. присвятила свій науковий пошук архітектоніці культури у аксіологічному вимірі, що дало змогу розкрити її як механізм взаємодії структурно-морфологічних, функціонально-динамічних та змістопороджуючих аспектів її існування [16, с.8]. У роботі Кокорева О.В. досліджено

проблемне поле технічного знання як особливої форми пізнавально-практичної реальності. Розкрито архітектоніку цього знання та пояснено його логіко-гносеологічний статус. Обґрунтована теза про те, що технічне знання є основою нового інформаційного порядку майбутньої цивілізації [17].

Для проведення подальших наукових досліджень необхідно розмежувати поняття «фінансова архітектура» та «фінансова архітектоніка», так як у широкому колі наукових джерел, зустрічаються обидва терміни. Розділення визначень між досліджуваними поняттями необхідно здійснювати на підставі їх основних значень.

Термін «фінансова архітектура» вживається у економічній науці при описі елементів фінансової системи, що функціонують в суспільстві. Такий підхід ми знаходимо у роботі Луцишин З.О. [18, с.4] та Науменкової С.В. [19].

«Архітектура» та «архітектоніка» є близькими поняттями, але відмінність між поняттями полягає у визначенні ролі ієрархії під час розкриття сполучення між елементами, що утворюють як архітектуру, так і архітектоніку. Поняття «архітектура» передбачає певну ієрархічність у сполученні між елементами, які утворюють її. Архітектоніка, навпроти, передбачає розгляд розташування елементів та сполучень між ними. Одним з різновидів таких зв'язків є ієрархія, це дає змогу зробити висновок, що поняття «архітектоніка» є ширшим ніж «архітектура» за рахунок більш широкого спектру сполучень між складовими елементами. У відповідності до цього можна зробити обґрунтований висновок, що поняття «фінансова архітектоніка» є ширшим ніж «фінансова архітектура».

Продовжуючи логіку дослідження, вважаємо за можливе запропонувати до наукового обігу поняття «фінансова архітектоніка», тобто взаємозв'язок між елементами фінансової системи, що дає змогу розкрити її внутрішню сутність та реалізуватися шляхом формування грошових фондів та руху грошових потоків. Дане визначення конкретизує вихідну категорію стосовно умов фінансової системи та дає змогу розширювати методологію фінансових наук за рахунок комплексного дослідження фінансової системи та виокремлення більш конкретних фінансових категорій.

Фінансова архітектоніка як специфічна категорія, яка описує принципи побудови фінансової системи, дасть змогу визначати загальну динаміку фінансової системи, вектори її розвитку та напрями змін для досягнення певних суспільних цілей.

Фінансова архітектоніка – це структура фінансової системи, яка відповідає її внутрішньої сутності та забезпечує ефективне функціонування системи формування, накопичення та руху грошових фондів.

Виходячи з наведеного вище визначення, необхідно визначити: у чому полягає внутрішня сутність фінансової системи, яка має розкритися за допомогою фінансової архітектоніки.

Фінансова система є явищем, що відображає природу фінансів, тобто сутність фінансової системи та сутність фінансів співвідносяться як об'єкт та зовнішня форма його прояву.

Одним з головних питань, що виникає у дослідженні зв'язку понять «фінанси» та «фінансова система», є розуміння того, чи можливе існування фінансів поза фінансовою системою, чи можуть фінанси реалізуватися виключно як системна та системотворча категорія. Якщо фінанси можуть існувати без утворення системи, то відповідно вони утворюють середовище, у якому функціонує фінансова система. У разі, якщо фінанси не можуть функціонувати іншим чином як тільки шляхом утворення фінансової системи, у цьому разі фінанси є системотвірним чинником.

Розкриття співвідношення «система – середовище» стосовно фінансової системи має визначити систему більш високого порядку, елементом якої є фінансова система, утворюючи, у свою чергу, середовище для її функціонування.

На абстрактно-логічному рівні середовищем функціонування фінансової системи можна визначити економічну систему. Проте чітко визначена фінансова домінанта та зміна причинно-наслідкових зв'язків між реальним та фінансовими секторами, на чому зроблено

наголос у працях Баумана З. [20], Белоліпецького В.Г. [21], Бузгаліна О.В. та Колганова А.І. [22], Гідденса Е. [23], Білоруса О.Г. [24], Кортена Д. [25], Осіпова Ю.М. [26], Строева А.С. [27], дає змогу зробити висновок про домінування в сучасних умовах фінансової системи.

В сучасних умовах фінансова система перетворилась з однієї з підсистем, що повинна обслуговувати реальний сектор економіки, у головуючу систему, яка підкорила реальний сектор та сектор духовного виробництва.

Становлення та розгортання фінансової економіки, процеси ураження фінансовою кризою реального сектору дають змогу казати про перетворення частини на загальне, що дозволяє визначити середовищем фінансової системи увесь простір суспільства. Таким чином, можна вважати вирішеним перше з чотирьох завдань, що є необхідними для побудови конструктивного категоріального визначення фінансової системи.

Другим завданням є формулювання мети функціонування фінансової системи. Її визначення можливе лише за умов виходу за межі системи, тобто за рубежі фінансової системи у суспільство – середовище, в якому вона функціонує. Головна мета функціонування фінансової системи повинна узгоджуватися з метою існування суспільства. Але головна мета системи вищого рівня (яким є для фінансової системи суспільство) може бути визначена як логічна сума цілей підсистем нижчого рівня (якою є фінансова система), тобто головна мета підсистеми нижчого порядку, у свою чергу, може формувати мету системи більш високого порядку.

Взаємовплив цілей між головною системою та її підсистемами є важливим методологічним принципом, завдяки якому можливо визначити головну мету фінансової системи з точки зору суспільства. Значення цього полягає у цільовій інтеграції фінансової системи в суспільство. Гармонізація цілей між фінансовою системою та суспільством є нагальною потребою сьогодення. Руйнівні наслідки фінансових криз вже не обмежуються фінансовою системою, а уражають усе суспільство.

Дослідження цільовизначення суспільства у зв'язку з панівною економічною теорією було здійснено Гелбрейтом Дж.К., де наголошено на тому, що цілі суспільства та засоби їх досягнення можуть змінюватися залежно від типу суспільства та розкриватися економічною теорією [28].

Головна мета суспільства як системи полягає у збереженні та відтворенні себе. Суспільство як складна система, що об'єднує живих істот – людей – повинна мати у якості головної мети ціль відтворення людства та розвиток людського суспільства. У теорії систем будується ієрархія між цілями – так зване древо цілей.

Відповідно до головної мети суспільства головна мета фінансової системи повинна бути гармонійно поєднана з метою суспільства як системи. Визначення головної мети фінансової системи повинно враховувати два моменти: перший, на якому вже наголошено вище – узгоджуватися з загальною метою суспільства; другий – реалізувати свою сутність. Реалізація сутності фінансової системи у постановці та досягненні мети має важливе значення, оскільки неможливість реалізувати свою сутність унеможливорює досягнення мети системи.

Цільовизначення фінансової системи неможливе без фінансової архітекτονіки як певної структури фінансової системи, яка відповідає її внутрішній сутності.

Фінансова архітектоніка створює такий устрій фінансової системи, який дає змогу повною мірою розкритися її сутності.

Значення застосування поняття «фінансова архітектоніка» під час визначення мети фінансової системи повинно бути продовжене під час узгодження реалізації сутності фінансової системи з головною метою суспільства. Між головною системою та її підсистемами відбувається обмін сутнісними відносинами: реалізація сутності підсистеми є лише проміжною метою для системи вищого порядку. Здійснення певних кроків щодо досягнення мети головної системи підіймає усі підсистеми на якісно вищий рівень у досягненні їх цілей. Необхідною умовою взаємодії між системою та її підсистемами є відбір необхідних реакцій підсистеми, які сприяють досягненню мети системи. Головною метою

суспільства як системи є відтворення людства та збереження суспільства, відповідно до цієї мети необхідно відібрати ті реакції фінансової системи, які спрямовані на це.

Проблема вибору необхідних реакцій залежить від здатності суспільства визначати саме ті реакції фінансової системи, що спрямовані на досягнення його системної мети та здатності самої фінансової системи генерувати необхідні суспільству реакції у процесі реалізації своєї сутності. Слід зазначити, що як суспільство так і фінансова система є багато реактивними системами, які здатні на зовнішні та внутрішні збудження видавати багато різних видів реакцій. Відповідно до цього, між суспільством та фінансовою системою повинен формуватися простір відбору необхідних реакцій фінансової системи, які сприяють відтворенню суспільства та його членів. Таким полем відбору реакцій фінансової системи повинен стати національний добробут, відповідно фінансова архітектоніка національного добробуту буде формувати алгоритм відбору необхідних реакцій фінансової системи, завдяки якому досягається національний добробут, який, у свою чергу, впливатиме на збереження та відтворення людського суспільства. Фінансова архітектоніка національного добробуту повинна враховувати необхідність фінансового забезпечення наступних елементів: по-перше, наявність необхідних фінансових ресурсів для фінансової складової національного добробуту; по-друге, спрямування та ефективного використання фінансових ресурсів для забезпечення належних біосоціальних умов для відтворення людини та людського суспільства, по-третє, спрямування фінансових потоків та формування фондів фінансових ресурсів для зменшення соціальної напруги в суспільстві. Фінансова архітектоніка національного добробуту взаємодіє з фінансовою системою за загальносуспільними елементами соціуму. Фінансова архітектоніка добробуту – це структура грошових фондів та потоків системи суспільного добробуту. Таким чином можна визначити мету фінансової системи як формування і використання фінансових ресурсів для забезпечення національного добробуту. Визначення мети системи є другим завданням, яке виконане для конструктивного визначення фінансової системи. Формулювання мети фінансової системи у межах суспільства має значення для визначення оптимальної структури для її досягнення.

Третім завданням є розкриття системоутворюючих факторів, тобто першопричин виникнення системи. Виокремлення чинників, які утворюють систему, можливе лише за умов розуміння сутності системоутворюючого фактора. Анохін П.К. формулює системоутворюючий фактор як результат, який активно впливає на відбір ступенів свободи компонентів системи, які у подальшій взаємодії обумовлюють отримання повноцінного результату [29]. Чинник, що утворює систему відбирає ступені свободи її компонентів, це обмеження свободи й утворює систему. Включення наведених вище механізмів утворення системи можливе лише за умов, якщо усі елементи вже існують, проте не об'єднані у систему. В суспільних системах відбувається утворення первісної системи, а потім формування її елементів.

Формування та розвиток суспільних систем має певні особливості. Суспільні системи відносяться до різновиду складних систем, проте їх складність відмінна від усіх інших систем. Складність суспільних систем виявляється не як інтегральна характеристика сукупності їх елементів, а як якісно інший, більш складний тип зв'язку між елементами, тобто складність суспільних систем виявляється не у елементах системи, а у зв'язках між ними. Зв'язки між елементами суспільної системи виявляють сутність системи. Суспільні системи характеризуються самодостатністю, поліфункціональністю, недетермінованістю та самореалізацією, відповідно, зв'язки між елементами можуть змінюватися, розкриваючи сутність системи. Фінансова система та фінанси утворюють нерозривне ціле, як абстракція та конкретна форма її прояву. Виокремити фінанси від фінансової системи можливо лише на абстрактно-теоретичному рівні. Існування фінансів поза фінансовою системою неможливе. Постає питання, що утворює фінансову систему. Застосовуючи наведене вище визначення системоутворюючого фактора, можемо сказати, що це явище відбирає ступені свободи у її елементів. Фінанси як явище не можуть слугувати системоутворюючим фактором, проте їм

може слугувати один з сутнісних елементів фінансів. До сутнісних ознак фінансів відносяться: грошовий характер відносин, формування грошових потоків та фондів фінансових ресурсів. Основним причинним фактором, який утворює подальші наслідкові зв'язки є гроші, що опосередковують акти обміну, та грошовий характер фінансів, який є наслідком розвитку грошової форми обміну. Без розвинутих грошових відносин неможливе ні формування грошових потоків, ані фондів фінансових ресурсів. Довести, що саме відносини обміну, що породжують гроші, стають системоутворюючим фактором фінансової системи можна розкривши історичний характер розвитку грошових відносин, який переймає характерні для грошей властивості, набуті ними у процесі розвитку суспільства. З розвитком грошей виникає потреба у розвитку фінансів та фінансової системи. У основі розвитку грошей лежить розвиток форм обміну.

Підводячи підсумок розкриттю системоутворюючого фактора фінансової системи, слід визнати їм є обмін, який здійснюється у грошовій формі. Підставами для такого висновку слугує факт походження грошей у процесі розвитку форм обміну суспільства.

На четвертому, останньому, етапі, що має передувати побудові конструктивного визначення фінансової системи, необхідно вирішити питання про цілісність складної суспільної системи.

Цілісність як якісна характеристика системи характеризується віддиференційованістю від оточуючого середовища, проте стосовно фінансової системи спостерігається протилежне – фінансова система не замикається у собі, відмежовуючись від оточуючого середовища, а навпроти, активно включає суміжні елементи суспільства у себе, інтегруючи їх у себе. Фінансова система не виявляє також і внутрішньої єдності, яка теж є однією з ознак цілісності. Склад фінансової системи характеризується лише функціональним включенням у обіг фінансових ресурсів її елементів. Внутрішня обумовленість об'єкту створює передумови для цілісності фінансової системи. Її внутрішня обумовленість полягає у формуванні взаємної необхідності між складовими елементами. Фінансова система демонструє ознаки відкритої системи, можемо зробити припущення, що у складних відкритих суспільних системах цілісність може виявлятися нетипово, порушуючи традиційне уявлення про неї. Цілісність фінансової системи може виявлятися шляхом формування особливої взаємодії, композиційного сполучення між її елементами – фінансової архітекtonіки, яка має виявити обумовленість своїх елементів. Фінансова архітекtonіка передбачає певну композицію між розрізненими елементами фінансової системи, що неможливо без включення внутрішньої обумовленості, різновиду причинно-наслідкових зв'язків. Фінансова архітекtonіка повинна містити у собі та реалізовувати можливість впорядковувати та узгоджувати функціонування елементів фінансової системи за умов нескінченно великої кількості елементів системи. Ця здатність фінансової архітекtonіки впорядковувати нескінченну кількість елементів дає змогу зробити висновок про те, що вона виявляє ознаки цілісності, внутрішньої обумовленості. Незважаючи на те, що фінансова система є відкритою системою, що здатна до саморозвитку та збільшення кількості елементів, фінансова архітекtonіка має здатність впорядковувати необмежену кількість елементів, що відокремлює їх від інших несистемних елементів як суспільства, так і фінансової системи.

Цілісність фінансової системи має двоїстий характер, який виявляється у відкритій, нецілісній зовнішній формі та цілісному внутрішньому змісті. Внутрішнім змістом фінансової системи є фінансова архітекtonіка, а зовнішня форма реалізації виявляється у здатності до необмеженого збільшення елементів системи. Таким чином, якісною характеристикою фінансової системи є двоїстий характер її цілісності. Фінансова архітекtonіка виступає чинником, що упорядковує фінансову систему. Завданням фінансової архітекtonіки є організувати фінансову систему. Вона створює такі умови для руху фінансових та формування їх фондів, які дають змогу утримувати як цілісну, так і нецілісну частини фінансової системи у єдності.

На підставі проведених вище досліджень надано нове визначення: фінансова система є складною відкритою системою, середовищем якої є суспільство, метою функціонування –

формування і використання фінансових ресурсів для забезпечення національного добробуту, утворення системи відбулось завдяки розвитку форм обміну та формуванню грошових відносин, її цілісність виявляє двоїстий характер, який складається з нецілісної, відкритої, зовнішньої частини та цілісної внутрішньої частини.

Висновки з проведеного дослідження. Зміна парадигми сучасних фінансів обумовлює необхідність переходу від дескриптивного до конструктивного визначення фінансової системи, що можливо зробити шляхом застосування методологічного апарату теорії систем та введення у науковий обіг категорії «фінансова архітектоніка». Нововведене поняття дає змогу досліджувати устрій фінансової системи, співвідношення та взаємодію між її елементами. Проміжним науковим результатом, що отримано під час категоріального визначення категорії «фінансова архітектоніка», є розмежування між поняттями «фінансова архітектура» та «фінансова архітектоніка» та доведення більш широкого характеру поняття «архітектоніка» завдяки поєднанню як ієрархічних, так і не ієрархічних зв'язків між елементами. Фінансова архітектоніка – це особлива структура фінансової системи, яка відповідає її внутрішньої сутності та забезпечує ефективне функціонування системи формування, накопичення та руху грошових фондів.

Розкриття структури фінансової системи дало змогу встановити, що середовищем функціонування фінансової системи є суспільства, метою її побудови є відтворення та збереження добробуту суспільства. Фактором, що утворює фінансову систему є обмін у грошовій формі. Під час дослідження цілісності фінансової системи розкритий її двоїстий характер, який полягає у співвідношенні частин: внутрішній, цілісній та зовнішній, нецілісній, відкритій. Особливе співвідношення внутрішньої та зовнішньої частин, їх динаміка та взаємообумовленість можуть бути досліджена шляхом розкриття фінансової архітектоніки.

Формулювання визначення фінансової системи отримане завдяки застосуванню методологічного апарату теорії систем створює передумови для подальшого її дослідження та вдосконалення методології дослідження фінансових процесів та на теоретичному рівні відображає фінансові феномени, які об'єктивно існують.

Відмінність отриманого конструктивного визначення від сформульованих раніше дескриптивних полягає у розкритті сутності фінансової системи, на відмінність від перерахування її складових елементів системи. Застосування отриманого наукового результату дасть змогу досліджувати функціонування як фінансової системи у цілому, так і її окремих елементів; формування національного добробуту, внески у його формування бюджетних та фінансово-кредитних інститутів, а також основні параметри його підвищення.

Отриманий науковий результат є синтезом теорії фінансів та системології, що продовжує розвиток теорії суспільних систем та фінансової думки, збагачуючи методологічний апарат їх обох, шляхом формування єдиного категоріального простору. Практичне значення одержаного наукового результату полягає у можливості класифікації чинників, які руйнують та деформують фінансову систему, можливості розробки заходів щодо їх усунення та підвищення національного добробуту.

Список використаних джерел

1. Опарін В. М. Фінансова система України (теоретико-методологічні аспекти) : дис. ... докт. екон. наук : 08.04.01 / Опарін Валерій Михайлович. — К., 2006. — 385 с.
2. Опарін В. М. Фінанси (Загальна теорія) : [навч. посібник] / В. М. Опарін. — [2-е вид., доп. і перероб.]. — К. : КНЕУ, 2002. — 240 с.
3. Лондар С. Л. Фінанси : [навч. посіб.] / С.Л. Лондар, О.В. Тимошенко. – Вінниця : Нова Книга, 2009. – 384 с.
4. Романенко О. Р. Фінанси : [підручник] / О. Р. Романенко. — К. : Центр навчальної літератури, 2006. — 310 с.

5. Фінанси : [підручник / за ред. С. І. Юрія, В. М. Федосова]. — К. : Знання, 2008. — 611 с.
6. Василик О. Д. Теорія фінансів : [підручник] / О. Д. Василик. — К. : НІОС, 2000. — 416 с.
7. Ван Хорн Дж. Основы управления финансами / Дж. Ван Хорн ; [пер. с англ. / гл. ред. серии Я. В. Соколов]. — М. : Финансы и статистика, 2003. — 800 с.
8. Габбард, Р. Глен. Гроші, фінансова система та економіка : [підручник] / Глен Р. Габбард ; [пер. з англ. / наук. ред. пер. М. Савлук, Д. Олесневич]. — К. : КНЕУ, 2004. — 889 с.
9. Боди З. Финансы : [уч. пос.] / З. Боди, Р. Мертон ; [пер. с англ.]. — М. : Вильямс, 2007. — 360 с.
10. Розенталь М. М. Система / М. М. Розенталь // Философский словарь ; под ред. М. М. Розенталя. — [3-е изд.] — М. : Политиздат, 1972. — С. 365–366.
11. Гриценко А. А. Інституційна архітектоніка грошово-кредитної політики / А. А. Гриценко // Актуальні проблеми та перспективи розвитку фінансово-кредитної системи України : зб. наукових статей. — Х. : Фінарт, 2003. — С. 4–7.
12. Гриценко А. А. Особливості інституційної архітектоніки українського суспільства ХХІ століття / А. А. Гриценко // Економіка України: стратегія і політика довгострокового розвитку ; за ред. В. М. Гейця. — К. : Ін-т екон. прогн. ; Фенікс, 2003. — С. 155–171.
13. Институциональная архитектура и динамика экономических преобразований : [монография / под. ред. А. А. Гриценко]. — Х. : Форт, 2008. — 928 с.
14. Власов В. Г. Иллюстрированный художественный словарь / В. Г. Власов — СПб : Икар, 1993. — С. 25.
15. Норенков С. В. Архитектоника и синархия: концептуальное проектирование и моделирование : [монография] : Ч. 1 / С. В. Норенков / Нижегород. гос. архитектур.-строит. ун-т. — Н. Новгород : ННГАСУ, 2005. — 268 с.
16. Дробышева Е. Э. Архитектоника культуры в аксиологическом измерении : автореф. дис. на соиск наук. степени докт. философ. наук : спец. 24.00.01 «Теория и история культуры» / Дробышева Елена Эдуардовна. — Санкт-Петербург, 2011. — 38 с.
17. Кокорев А. В. Предметное бытие технического знания, его архитектура и особенности развития в цивилизационной динамике / А. В. Кокорев // Гуманітарний вісник ЗДІА. — 2009. — № 38. — С. 158–166.
18. Луцишин З. О. Формування глобальної фінансової архітектури світового господарства : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня докт. екон. наук : спец. 08.05.01 «Світове господарство і міжнародні економічні відносини». / Луцишин Зоряна Орестівна. — К., 2003. — 42 с.
19. Науменкова С. Формування нової фінансової архітектури: основні питання та можливі виклики для України / С. Науменкова // Вісник Національного банку України — 2010. — № 1. — С. 8–13.
20. Бауман З. Глобализация. Последствия для человека и общества / З. Бауман ; [пер. с англ. М. Л. Коробочкина]. — М. : Весь Мир, 2004. — 188 с.
21. Белоліпецький В. Финансовая экономика: концептуальные основы и механизм реализации / В. Г. Белоліпецький // Философия хозяйства. — 2000. — № 1. — С. 58–85.
22. Бузгалин А. В. Кризис — 2008: виртуальный фиктивный капитал и альтернативы его безконтрольному развитию / А. В. Бузгалин, А. И. Колганов // Философия хозяйства. — 2008. — № 6. — С. 19–27.
23. Гидденс Э. Ускользающий мир: как глобализация меняет нашу жизнь / Э. Гидденс ; [пер. с англ.]. — М. : Весь мир, 2004. — 120 с.
24. Глобалізація і безпека розвитку : монографія / [О. Г. Білорус, Д. Г. Лук'яненко та ін.] ; керівник авт. кол. і наук. ред. О. Г. Білорус. — К. : КНЕУ, 2001. — 733 с.
25. Кортен Д. Когда корпорации правят миром / Д. Кортен ; [пер. с англ.]. — СПб : Агентство «ВиТ-принт», 2003. — 328 с.

26. Осипов Ю. М. Финансовая экономика как высшая форма бытия экономики / Ю. М. Осипов // *Философия хозяйства*. – 2000. – № 2. – С. 8–15.
27. Строев А. С. Становление виртуальной финансовой системы / А. С. Строев // *Философия хозяйства*. – 2010. – № 3. – С. 57–73.
28. Гэлбрейт Дж. К. Экономические теории и цели общества / Дж. К. Гэлбрейт М. : Прогресс, 1976. – 406 с.
29. Анохин П. К. Философские аспекты теории функциональной системы. Избранные труды / П. К. Анохин. – М. : Наука, 1978. – 400 с.
-